

Näin sen koin

Jotain hyvää iltapäivälehdissä

MARKKU KOSKI

Normaalin päivälehdien maailma on järjestyksessä - vaikka uutiset toista todistaisivat. Päivälehti kantaa huolta yhteiskunnan toimivuudesta, uusintaa sitä. Kun se pistää joka aamu maailman järjen nimissä paikoilleen, niin iltapäivälehti tekeekin päinvastoin.

Iltapäivälehti ei toki julista varsinaisen epäjärjestyksen tai anarkismin perään, mutta katselee yhteiskuntaa ja maailmaa hieman siihen tapaan. Puhun anarkismista siitä huolimatta, että suomalaiset iltapäivälehdet ovat sisällöltään ja tyyliltään kaukana esimerkiksi brittilehdistä. Parhaita esimerkkejä anarkismista ovat kolumnistit Bisquit ja Kuikka, joiden herjosten kohde on usein journalismi ja julkisuus itse. Heidän tekstinsä ovat silkkaa derri-dadaa, hervotonta kielellistä leikkiä, jossa ei mikään ole todellakaan paikallaan. Lisää sellaista uutistoistojen sijaan!

...

Iltapäivälehti vetoaa yhtä aikaa niin liikemieheen kuin duunariinkin. Siitä puuttuu laatulehden valtiokeskeisyys kuten yleisöaikakauslehtien perhekeskeisyyskin. Jos normaalilehden ideaalilukija on ollut perinteisesti lehden taakse aamukahvipöydässä piiloutunut perheenisä, niin iltapäivälehdet tuntuvat suuntaavan huomionsa enemmän naimattomiin ja eronneisiin. Ja sellaisiksi ne näyttävät kokevan myös rajusti lisääntyneet naislukkijansa, joille runsaat urheilusivutkaan eivät liene enää mikään kauhistus.

Iltapäivälehtien toimittajat ovat oikeutetusti näreissään laatulehtien ja television jatkuvista tölväisistä. Sen paljon puhutun lööpin ja etusivun visuaalinen räimekin kun perustuu (ainakin osaksi) siihen, että lehden on joka päivä houkuteltava ostajansa. Iltapäivälehdet voisi määrittää räikeästi maalatuksi prostituoiduksi, joka on kuitenkin sisimmässään ihan hyvä ja kunniallinen. Tai voisiko iltapäivälehtiä kutsua vanhaa sanontaa muokaten ”demokratian katukoiriksi”? Suurin osa uutisistahan on aivan samoja kuin normaalilehdissäkin (ostamme uutiset siis kahteen kertaan). Huolellisesti lehden kepeämpään ja räväkämpään aineistoon etäisyyttä ottavat pääkir-

itukset eivät nekään kovin paljoa poikkea aamulehtien kannanotoista.

Tietysti jotain yleistä eroakin löytyy – jo ihan analyttisyydenkin niissä. Esimerkiksi valtaapitävät ovat iltapäivälehdille herkullisempia puru-aita kuin varovaisemmalle aamulehdistölle. Kysyä myös voi, kuinka paljon iltapäivälehdet ovat olleet vaikuttamassa viime aikojen poliittisiin kandaaleihin (esimerkiksi Sundqvistin vahingonkorvausjupakkaan). Kiinnostavaa olisi pohtia myös laajemmalti niin kutsutun kaupallisen populismin luonnetta. Ja haluammepa sitä tai emme, likasankojournalismin sekin osa lehdistön perinnettä.

• • •

Iltapäivälehtien menestystä on selitetty elämäntapojen muutoksella, joka ajoittuu citykulttuurin tuloon 1970-80 -luvuilla. Iltapäivälehdet istuvat erityisen hyvin kiireiseen urbaaniin maailmaan. Niitä on helppo kuljettaa mukana ja lukeminenkin onnistuu missä tahansa. Itselläni on tapana ostaa toinen ja vilkuilla toinen läpi kaupan kassajonossa. Lehti on myös helppo heittää pois ja sen lainaaminen jopa vieraalta käy varsin luontevasti. Keskustelu lähtee liukkaasti liikkeelle kenen kanssa tahansa päivän kohujutusta. Iltapäivälehtien nousu liittyy varmasti myös ravintolaelämän muutokseen, sillä kapakoissahan monet lehtensä lukevat.

Neil Hardwick lohkaisi joskus, että Suomi on ainoa maa missä iltapäivälehdet ilmestyvät aamulla. Nyt se kummajaisuus tuntuu jo aika luonnolliselta, sillä juuri perinteisten aamulehtien kanssahan iltapäivälehdet kilpailevat. Se on iso muutos, sillä vielä 60-luvulla Ilta-Sanomien profiili oli melkoisen matala. On jopa väitetty, että Erkkö piti lehden pystyssä vain säilyttääkseen kentän hallussaan. Lehden ilmekin oli varsin yksioikoinen, vaikka se muuten olikin hyvin monikäyttöinen esine; siihen käärittiin torilla kalat ja sen päällä saattoi opettaa koiraa näppärästi sisäsiistiksi.

Iltaset-lehden yritykset horjuttaa Iltiksen monopolia päättyivät aikoinaan surkeasti, mutta nyt näyttää siltä, että tavallisetkin lukijat seuraavat säännöllisesti kahta iltapäivälehteä; tapa, joka on aamulehtien kohdalla hii-punut. Monille valveutuneillekin tuttavilleni tuntuu nykyään riittävän hyvin joko Hesari tai paikallinen lehti.

Iltapäivälehtiin saattaa liittyä myös eräänlaista yksilöllisyyttä ja vapautta. Ostaminen vaatii aina tietoisien päätöksen, mikä tuntuu ehkä monista hyvältä, vaikka päätöksenteko olisi jo ritualisoitunutkin. Postiluukusta säännöllisesti putoileva Hesarin lasku tuo kummasti mieleen television lupamaksun. Normaali sanomalehden lukeminen saatetaan tänä päivänä jopa kokea tylsäksi kansalaisvelvollisuudeksi.

Oma juttunsa on viikonloppunumerot, jotka kilpailevat lähinnä aikakauslehtien kanssa. Niiden houkutuskeinot eivät tuo enää mieleen suttuisia katutyttöä, vaan jostain Emmanuellesta alkunsa saaneen pehmopornon, joka kai vetoaa vahvasti myös naisiin. Viikonloppulehdet ovat itse asiassa hyvä esimerkki postmodernista epäjohdonmukaisuudesta, jota voisi joku tietysti kriittisyydeksikin kutsua. Missit ja muut julkkikset kertovat laajoissa haastatteluissa ura- ja elämänmuutoksistaan ja seuraavalla sivulla hytöset ja lehtolat ironisoivat nämä tunnustukset suohon. Mutta ehkä juuri sellaisesta samanaikaisesta moniäänisyydestä iltapäivälehden lukijat pitävät? Tänä päivänä ei tarvitse enää odottaa julkkiksen alasajoa vuosia, vaan se on siinä heti läsnä. Mutta mitä ajattelee valveutunut naislukija siitä jyrkästä työnjaosta, joka viikonloppulehdissä yhä vallitsee? Naistoimittajat kaapivat lehteen (perus)juttuja ja miespakinoitsijat hoitavat ironisoinnit ja sarkasmit.

*Markku Koski
freelancetoimittaja, tuntiopettaja Lahden ammattikorkeakoulussa*